

ВИХОВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Подуфалова К. Ю.
*Аспірантка кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління освітніми закладами
Науковий керівник – доц. Давидюк М. О.*

Пріоритетним напрямом освітніх реформ останніх років як в Україні, так і в усьому світі залишається підвищення рівня якості освітніх послуг, зокрема у вищій професійній школі, адже саме від сфери освіти та визначення перспективних напрямів її розвитку, збагачення ресурсної бази та впровадження інноваційних технологій залежить цивілізаційний прогрес, науковий поступ, якість життя людства загалом.

Хто несе найбільшу відповідальність за покращення якості освіти? Щонайперше ті, хто надає освітні послуги, – заклади вищої освіти, представники їх адміністрацій, викладачі. Але не менш важливо, щоб і студент усвідомлював свою відповідальність за результати навчання. Тому виховання відповідальності суб'єктів освітнього процесу стає необхідною умовою підвищення якості вищої освіти. Соціальній практиці та економіці необхідний відповідальний, творчий фахівець, а вища школа традиційно спрямована на репродукцію професійних знань і умінь, що мають невисоку ефективність і часто призводять до особистісної кризи. У цьому полягає одна із суперечностей вищої освіти, що з об'єктивних (швидкість оновлення науково-технічної інформації) і суб'єктивних (традиційні підходи до навчання) причин не сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців. Одним з педагогічних механізмів розв'язання названої суперечності є виховання у студентів особистісної відповідальності як компонента їхньої професійної компетентності.

Відповідальність є категорією суто етичною, що викристалізовувалась і набувала своєї специфіки впродовж тисячолітньої історії людської цивілізації: від колективної відповідальності в первісних племенах до індивідуальної відповідальності кожного – від політика до тинейджера в сучасному світі. Століттями відповідальність формувалася під впливом традицій і звичаїв, зокрема архаїчних культур, які регулювали відносини між людьми в межах «табу» – забороненого й дозволеного в певній людській спільноті. Ці норми міцно ввійшли в культуру і в стійкому вигляді стали передаватися з покоління до покоління як духовна спадщина [1, с. 392].

Моральна відповідальність, з філософського погляду, є дотриманням правил поведінки і життя за законами краси і справедливості, є, свого роду, служінням Добру. Тобто покладання визначеного обов'язку на людину у виконанні певних дій, іншими словами – відповідальність передбачає принесення блага іншим у процесі виконання завдань суспільного характеру. Взявши за основу таку позицію, вітчизняні і зарубіжні науковці так характеризують категорію відповідальності:

- це соціальні обов'язки кожного члена суспільства і для кожного випадку колективного життя, порушення цих обов'язків завдає певної шкоди суспільству, що необхідно відшкодувати примусовим і / або непримусовим шляхом;
- відповідальність багато в чому відображає моральні зобов'язання і обов'язки як соціальну природу нормалізації суспільного життя;

- відповідальність як моральна категорія пов'язана з рівнем духовної культури суспільства і свідомості людини на певному рівні соціального прогресу. Виховання в суспільстві спрямоване на засвоєння позитивних норм соціальної поведінки, які формують відповідальність. Це відбувається тоді, коли люди вчаться передбачати кожну дію і її наслідки, відштовхуючись від санкціонованих норм соціальної поведінки [4].

Сучасний підхід до аналізу моральної відповідальності особистості також має свою специфіку. Моральна відповідальність особистості, соціального суб'єкта в сучасних умовах набуває особливого значення. Це відповідальність кожної діючої людини в міру того, як вона усвідомлює сучасний стан суспільства, сучасну боротьбу за демократичні перетворення та соціальний прогрес. При такому підході до моральної відповідальності особистості ця відповідальність постає не тільки як обов'язок дотримуватися міри морального впливу в разі невиконання обов'язку, а й виступає як позитивна моральна якість особистості, змушуючи людину діяти відповідно до вимог обов'язку [4].

Спираючись на викладені вище філософські та етичні міркування про відповідальність особистості, можемо стверджувати, що в професійній діяльності неможливо досягнути успіху і визнання, самореалізуватися й самоствердитися без відповідального ставлення до того, що ти робиш. Професійна відповідальність стає складовою моральної відповідальності особистості перед собою, суспільством, професійною спільнотою.

Мета статті – визначити педагогічні умови виховання відповідальності студентів закладу вищої освіти.

Професійні компетентності фахівця неможливо розглядати поза контекстом моральної відповідальності, тим більше у молодого фахівця дотримання морально-етичних норм стає визначальним фактором адаптації до нового соціально-рольового статусу в житті. В ідеалі – кожен студент-майбутній фахівець має нести відповідальність перед академічною спільнотою ЗВО, перед професійним співтовариством, перед сім'єю і суспільством за свій професіоналізм і рівень оволодіння фаховими знаннями, вміннями, навичками за роки навчання. У педагогіці виховання відповідальності може розглядатися як одне з пріоритетних завдань формування молодого покоління. Виховання вимагає цілеспрямованої діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу, де успіх багато в чому залежить від умілого добору методів і прийомів педагогічного впливу.

З огляду на сказане, вважаємо за доцільне приділяти більше уваги системі соціально-виховної роботи у ЗВО, яка, з-поміж іншого, має бути спрямована на розвиток відповідальності студентства в морально-етичному, професійному, правовому, екологічному, громадянському та інших соціальних контекстах. Під системою соціально-виховної роботи у закладі вищої освіти ми розуміємо спосіб життєдіяльності педагогічного та студентського колективів із визначеною системою взаємовідносин, прав та обов'язків кожного з її членів, зміст та організаційні форми якої цілеспрямовано стимулюють особистісний і професійний розвиток майбутнього фахівця відповідно до соціальних вимог та індивідуальних інтересів, здібностей й можливостей студента. Структурними елементами системи виховної роботи закладу вищої освіти є: мета, зміст, форми, методи і засоби виховання, його результати. Свідомість студента, його емоційно-чуттєва сфера, поведінка є компонентами процесу виховання [2; 3].

Для виховання відповідальності у студентів необхідне здійснення комплексу педагогічних умов: підвищення рівня професійної компетентності та відповідальності викладачів; урахування індивідуальних особливостей майбутніх фахівців; удосконалення форм і змісту освітнього процесу; підвищення ролі самоконтролю студентів в освіті; розробка й реалізація технологій виховання відповідальності.

З огляду на сказане вище, звертаємо особливу увагу на свободу й активність особистості студента, довіру до того академічного, соціального й професійного середовища, в якому студент діє; акцентуємо також на принципах педагогічного оптимізму (зокрема в роботі з пасивними студентами), опертя на позитивне в особистості, на стимулюванні творчої діяльності студентської молоді. Важливим, на нашу думку, є також принцип адекватності змісту і засобів виховання всім педагогічним завданням і політиці ЗВО. В цьому плані виховання відповідальності буде успішним, якщо виховні завдання реально відображають соціальні процеси, що відбуваються в світі, країні і професійних спільнотах. Пріоритетною нам також видається взаємодія сім'ї та ЗВО у вихованні відповідальності, орієнтована на соціальне схвалення і підтримку студентських ініціатив.

Українськими виявляються виховні завдання виробничої практики – саме в ході отримання першого професійного практичного досвіду запускається механізм професійної самоідентифікації і прагнення до розвитку в професії. Якщо студенту в цей період навчання не надати підтримки – він може розчаруватися в професії, і навпаки – належні заохочувальні заходи, стимули для саморозвитку і професійного зростання стають потужними факторами формування професійної відповідальності майбутнього фахівця.

На цьому етапі необхідно стимулювати саморефлексію студентів, обговорення питань виробничої етики, відповідальності, взаємної залежності корпоративних правил поведінки і морально-етичних цінностей соціуму, соціальної місії конкретної професійної діяльності тощо.

У такий спосіб може бути створено сприятливу атмосферу для виховання відповідальності у суб'єктів освітнього процесу вищої школи. Студенти відчуватимуть власну співпричетність до викладачів, представників професійної спільноти, своїх однокурсників як фахівців-однодумців, будуть радіти своїм успіхам, відчувати підтримку й допомогу, повагу до свого саморозвитку.

Відповідальність особистості складається протягом усього життя людини, завжди, коли людина вступає в певні соціальні відносини. Культура відповідальності як моральна категорія є досягненням духовності людини й показником розвитку суспільства. Шлях формування особистості – це певний виховний поштовх до самостійної роботи інтелекту, до пошуку життєвих істин, до становлення власного характеру студента, до розвитку його соціальної та професійної відповідальності. Необхідними умовами цього є створення в освітньому процесі закладу вищої освіти таких педагогічних умов, що сприятимуть побудові конструктивних довірливих стосунків, вільному прояву особистих якостей студентів, розвитку морально-етичних чеснот і професійних компетенцій майбутніх фахівців.

Література

1. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. Москва: Школа-Пресс, 1995.
2. Кравченко І. Планування та здійснення виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки*. 2013. № 3. С. 70-75

3. Краснощок І. П. Особливості системи виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка*. 2011. № 93. С. 83-88.
4. Мануйлов Є. М. Філософський аналіз моральної відповідальності соціального суб'єкта. *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. Харків: Право, 2012. Вип. 8. С. 3-8.

НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Полянська К. С.

Викладач кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова

В умовах сучасних суспільно-політичних загальнодержавних та світових реалій формування міжнаціональної культури спілкування студентів є необхідним аспектом забезпечення студентської спільноти від негативних явищ та непрогнозованих проявів міжнаціональної ворожості у комунікативному просторі медичних закладів вищої освіти. Актуальність проблеми формування міжнаціональної культури студентів-медиків посилюється світовими тенденціями до прояву антисуспільної поведінки з боку учнів та студентів на фоні психологічного перевантаження протягом освітнього процесу. Глобалізація суспільних процесів характеризується економічною, культурною, політичною інтеграцією та уніфікацією. Основними їх рисами є посилення взаємозалежності країн і народів; поширення спільних для всього людства технологій, культури, ідей, ціннісних орієнтацій, стандартизація законодавства; розподіл праці, міграція капіталу, людських та виробничих ресурсів в глобальних масштабах, виникнення спільних для світового співтовариства проблем (економічних, екологічних, політичних тощо) [1, с.61]. У масовій свідомості, світових засобах інформації все частіше наявні расистські стереотипи, прояви ксенофобії, радикалізму, що проявляється використанням ворожих закликів та поширенням нетерпимості. Історичні етнокультурні конфлікти є причинами нинішніх політичних, економічних проблем у світовому комунікативному просторі. Зростає частотність терористичних актів, екстремістських проявів, насилля. Не поодинокість однобокого мислення, фанатизму у міжнаціональних питаннях, нездатність до компромісу та толерантного ставлення до представників інших культур деформує особистісне становлення студентської молоді, що є свідком та учасником світових політичних подій. Всі ці проблеми вказують на необхідність формування міжнаціональної культури спілкування особистості. Проблематику формування міжнаціональної культури особистості висвітлюють у філософському (В. Тишков, Ю. Римаренко), соціологічному (Н. Паніна, О. Швачко), кроскультурному (Д. Беррі, Аїп Пуртінга, М. Сігалл, П. Дасен), психологічному (Г. Солдатова, О. Шаук), педагогічному (І. Зязюн, О. Корніяка, І. Мигович) аспектах. Проблематику освітньої діяльності з іноземними студентами в умовах закладу вищої освіти досліджують М. Вейт, М. Гасанов, Е. Гарунов, Е. Маматказіна . Питання співвідношення та взаємодії мислення та культури знайшли відображення в книзі М. Коула і С. Скрібнер "Мислення і культура". Цим питанням присвячені також дослідження Леві-Стросса, Леві-Брюля та інших дослідників. Спілкування є найважливішим